

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

ĐỖ XUÂN QUỲNH

**DAY HỌC SOẠN ĐỆM CA KHÚC VIẾT VỀ LÀO CAI
CHO HỌC SINH HỆ TRUNG CẤP ORGAN
TRƯỜNG CAO ĐẲNG LÀO CAI**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ
LÝ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DAY HỌC ÂM NHẠC
Khóa 11 (2018 - 2020)**

Hà Nội, 2022

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Thị Tố Mai

Phản biện 1: PGS.TS Trần Hoàng Tiến

Phản biện 2: PGS.TS Nguyễn Phúc Linh

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày 24 tháng năm 2022

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Lào Cai là một tỉnh vùng cao biên giới thuộc vùng trung du và miền núi phía Bắc của Việt Nam, giáp ranh giữa vùng Tây Bắc và vùng Đông Bắc. Phía Bắc Lào Cai giáp Trung Quốc, phía Tây giáp tỉnh Lai Châu, phía đông giáp tỉnh Hà Giang, phía Nam giáp tỉnh Yên Bái.

Ngoài vẻ đẹp về thiên nhiên hùng vĩ của dãy núi Hoàng Liên với đỉnh Fan Si Pan, Lào Cai còn là nơi con sông Hồng chảy vào đất Việt, nơi có Sa Pa thơ mộng, Bắc Hà rực màu thổ cẩm và Y Tý với những thửa ruộng bậc thang trong mây. Đây chính là nguồn cảm hứng sáng tác cho các nhạc sĩ viết về Lào Cai như *Gửi em ở cuối sông Hồng* của Thuận Yến, *Sa Pa thành phố trong sương* của Vĩnh Cát, *Suối Mờng Hum còn chảy mãi* của Nguyễn Tài Tuệ, *Chiều Lào Cai* của Nguyễn Cường...

Trường Cao đẳng Lào Cai là cơ sở giáo dục công lập, đào tạo đa cấp, đa ngành, trực thuộc Ủy ban nhân dân tỉnh Lào Cai, là một trong số các trường cao đẳng lớn nhất khu vực miền núi phía Bắc với hơn 4000 HSSV và có 350 cán bộ, giảng viên.

Trường có chức năng đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực trình độ Cao đẳng và các trình độ thấp hơn, là cơ sở nghiên cứu khoa học và triển khai ứng dụng tiến bộ khoa học công nghệ phục vụ phát triển kinh tế - xã hội của Lào Cai và các tỉnh lân cận; liên kết đào tạo trong nước, hợp tác quốc tế trong công tác đào tạo.

Sứ mệnh của nhà trường là đào tạo nguồn nhân lực có phẩm chất chính trị, đạo đức tốt, có ý thức phục vụ cộng đồng, có kiến thức và kỹ năng, năng lực nghề, đồng thời tạo điều kiện cho người lao động nâng cao trình độ học vấn, chuyên môn, nghiệp vụ để họ có khả năng tạo được việc làm, đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội của địa phương và các tỉnh trong khu vực.

Khoa Văn hóa - Nghệ thuật của Trường đào tạo 05 ngành hệ trung cấp chính quy gồm: Thanh nhạc, Organ, Nhạc cụ Truyền thống, Múa, Hội họa. Đối với các chuyên ngành Organ, học sinh được học 04 học phần soạn đệm ca khúc trên đàn Organ.

Học sinh hệ Trung cấp Organ, Khoa Văn hóa – Nghệ thuật được học soạn đệm 4 học phần: đệm hát ca khúc thiếu nhi, ca khúc có âm hưởng dân ca, ca khúc dân gian đương đại, ca khúc mới. Với chương trình học như vậy, học sinh đã đạt được những kết quả nhất định, biết cách soạn đệm và áp dụng được vào trong thực tiễn công tác sau này. Tuy nhiên, khi soạn đệm các bài hát dân ca hay có màu sắc dân ca, trong đó có những bài về địa phương Lào Cai, học sinh còn có những lúng

túng như cách sử dụng hòa âm, điệu thức, cách xử lý các phần dạo... sao cho ra tính chất âm nhạc vùng miền. Thực tiễn sau này khi ra trường, học sinh phải soạn đệm hát nhiều tác phẩm viết về Lào Cai, đây là bất cập mà rất cần phải được quan tâm.

Với mong muốn giúp học sinh chuyên ngành Organ có thể soạn đệm được các bài hát viết về Lào Cai, góp phần nâng cao chất lượng dạy học, tôi chọn **“*Dạy học soạn đệm ca khúc viết về Lào Cai cho học sinh hệ Trung cấp Organ Trường Cao đẳng Lào Cai*”** làm đề tài Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Lý luận và Phương pháp dạy học Âm nhạc.

2. Lịch sử nghiên cứu

Qua quá trình tìm hiểu và nghiên cứu các loại giáo trình tài liệu, giáo trình người làm luận văn nhận thấy một số công trình viết về lĩnh vực này cụ thể là:

Hòa âm (1993) của Đỗ Hải Lữ, Giáo trình lưu hành nội bộ cho hệ CĐSP Âm nhạc của Trường CĐSP Nhạc Họa TW.

Hướng dẫn thực hành phần đệm trên đàn Organ của Phạm Chinh, do Nxb Âm nhạc ấn hành năm 2001.

Phương pháp dạy và học Đàn phím điện tử (2004), tập 1 của Nguyễn Xuân Tứ, Nxb Đại học Sư phạm.

Phương pháp dạy và học Đàn phím điện tử tập 2 (2005) của Nguyễn Xuân Tứ do Nxb Đại học Sư phạm ấn hành.

Tự đặt hợp âm cho đàn Guitar và Organ (2004) của Sơn Hồng Vỹ, Nxb Giao thông Vận tải, TP. Hồ Chí Minh.

Nghiên cứu biên soạn tài liệu dạy học môn đàn phím điện tử cho hệ Đại học Sư phạm âm nhạc (2013) của Lại Thị Phương Thảo, tài liệu nội bộ của Trường ĐHSP Nghệ thuật TW.

Học đệm Organ tập 1, 2, 3 (2015) của Cù Minh Nhật, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.

Bên cạnh đó có khá nhiều luận văn nghiên cứu về soạn đệm cho ca khúc trên đàn phím điện tử như:

Đặt hợp âm cho phần đệm ca khúc trong dạy học môn Hòa âm hệ Đại học sư phạm Âm nhạc của Nguyễn Khải, Luận văn tốt nghiệp Thạc sĩ chuyên ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc Trường ĐHSP Nghệ thuật TW năm 2015.

Nghiên cứu biên soạn tài liệu dạy học đệm trên đàn phím điện tử tại Trường Trung cấp Văn hóa Nghệ thuật Vĩnh Phúc của Nguyễn Thị Thu Thủy, Luận văn tốt nghiệp Thạc sĩ chuyên ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc Trường ĐHSP Nghệ thuật TW năm 2015.

Hướng dẫn soạn đệm ca khúc viết về Quảng Ninh trên đàn phím điện tử cho sinh viên hệ cao đẳng sư phạm âm nhạc, Trường Đại học Hạ Long (2018) của Trần Đức Nhâm, Luận văn thạc sĩ chuyên ngành Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc Trường ĐHSP Nghệ thuật TW.

Các công trình, tài liệu nghiên cứu trên là những tài liệu quý cho đề tài của chúng tôi. Tuy vậy, qua quá trình tìm hiểu, chúng tôi nhận thấy chưa có đề tài nào nghiên cứu về hướng dẫn soạn đệm ca khúc viết về Lào Cai.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở tìm hiểu các khái niệm liên quan và thực trạng dạy học soạn đệm đàn Organ tại Trường Cao đẳng Lào Cai, đề tài nghiên cứu nhằm đề xuất các biện pháp, phương pháp hướng dẫn soạn đệm ca khúc viết về Lào Cai cho học sinh hệ Trung cấp chuyên ngành Organ. Từ đó, góp phần nâng cao chất lượng dạy học.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Luận văn thực hiện một số nhiệm vụ chính sau:

Nghiên cứu một số khái niệm, vai trò của phần đệm cho ca khúc; nghiên cứu một số đặc điểm của một số ca khúc tiêu biểu viết về Lào Cai, là những vấn đề mang tính lý luận của đề tài.

Làm rõ thực trạng dạy học soạn đệm ca khúc viết về Lào Cai cho học sinh hệ Trung cấp Organ.

Đề xuất các biện pháp dạy học soạn đệm trên đàn Organ một số ca khúc tiêu biểu viết về Lào Cai cho học sinh hệ Trung cấp Organ, Trường Cao đẳng Lào Cai và tiến hành thực nghiệm sư phạm nhằm kiểm chứng tính khả thi của biện pháp được đề xuất.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Các biện pháp dạy học soạn đệm ca khúc viết về tỉnh Lào Cai trong dạy học đàn Organ cho học sinh hệ Trung cấp Organ Trường Cao đẳng Lào Cai.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Phạm vi không gian: Đề tài tập trung nghiên cứu biện pháp dạy học soạn đệm cho học sinh hệ Trung cấp chuyên ngành Organ tại Trường Cao đẳng Lào Cai.

Phạm vi thời gian: Từ 01/4/2019 đến 30/9/2021

Quy mô nghiên cứu: Đề tài hướng dẫn soạn đệm đàn Organ một số ca khúc tiêu biểu viết về Lào Cai, chương 3 có đi sâu hơn vào ca khúc

mang âm hưởng dân ca Lào Cai để phục vụ trong hoạt động thực tế đệm hát.

Chương trình học đệm của HS Trung cấp gồm 4 HP, các biện pháp của luận văn đi vào những vấn đề chung mang tính đặc trưng của dạy học soạn đệm là đặt hợp âm, chọn voice, soạn style, viết phần dạo đầu cho ca khúc viết về Lào Cai và áp dụng chủ yếu cho học phần đệm ca khúc có âm hưởng dân ca và học phần đệm ca khúc mới.

5. Phương pháp nghiên cứu

Đề tài sử dụng các phương pháp chủ yếu sau:

Phương pháp điều tra: để khảo sát các vấn đề về đặc điểm tâm sinh lý, khả năng âm nhạc nói chung, soạn đệm ca khúc nói riêng của HS hệ Trung cấp chuyên ngành Organ, kết quả dạy học soạn đệm ca khúc trên Organ... tại Trường Cao đẳng Lào Cai.

Các phương pháp phân tích, tổng hợp: để nghiên cứu làm rõ các vấn đề về cơ sở lý luận, thực trạng dạy học ở chương 1, phân tích đặc điểm ca khúc ca khúc viết về Lào Cai ở chương 2 và các biện pháp soạn đệm ở chương 3.

Sử dụng phương pháp so sánh để so sánh về thực trạng dạy học; so sánh các vấn đề được phân tích trong các thủ pháp soạn đệm.

Phương pháp thực nghiệm sư phạm.

6. Những đóng góp của luận văn

6.1. Đóng góp về phương diện lý luận

Các vấn đề được nghiên cứu trong luận văn góp phần làm sáng tỏ thêm lý luận về phương pháp soạn đệm ca khúc trên đàn Organ.

6.2. Về phương diện thực tiễn

Các đề xuất của luận văn sẽ góp phần ứng dụng một số biện pháp, phương pháp soạn đệm ca khúc viết về Lào Cai trong dạy học đàn Organ cho học sinh hệ Trung cấp chuyên ngành Organ tại trường Cao đẳng Lào Cai.

Luận văn có thể làm tài liệu tham khảo cho các trường đào tạo ngành Đàn Organ và những người quan tâm.

7. Bố cục của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn gồm có 03 chương.

Chương 1: Cơ sở lý luận và đặc điểm của ca khúc viết về Lào Cai

Chương 2: Thực trạng dạy học soạn đệm ca khúc viết về Lào Cai cho học sinh hệ Trung cấp Organ

Chương 3: Biện pháp dạy học soạn đệm

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ ĐẶC ĐIỂM CỦA CA KHÚC

VIẾT VỀ LÀO CAI

1.1. Cơ sở lý luận

1.1.1. Khái niệm

1.1.1.1. Ca khúc

Ca khúc là danh từ dùng để chỉ các tác phẩm thuộc lĩnh vực thanh nhạc, chứa đựng hai yếu tố chính có quan hệ mật thiết với nhau là giai điệu và lời ca, được thể hiện bằng giọng hát của con người.

1.1.1.2. Soạn đệm cho ca khúc

Soạn đệm cho ca khúc là sự sáng tạo dựa trên phần giai điệu của ca khúc, là viết thêm một phần âm nhạc (hòa âm, phối khí...) cho nhạc cụ nào đó để đệm theo bài hát, làm nổi bật thêm cho giai điệu của bài hát và nâng đỡ cho giọng hát.

1.1.1.3. Dạy học

Dạy học là một quá trình gồm toàn bộ các thao tác có tổ chức và có định hướng của người dạy, giúp người học từng bước có năng lực tư duy và năng lực hành động với mục đích chiếm lĩnh các giá trị tinh thần, các giá trị văn hóa, các kỹ năng... mà nhân loại đã đạt được để trên cơ sở đó có khả năng giải quyết được các bài toán thực tế đặt ra trong cuộc sống và rồi người học biết sáng tạo các giá trị mới để phát triển xã hội.

1.1.1.4. Phương pháp dạy học

PPDH là tổ hợp cách thức hoạt động của thầy và trò, là một hệ thống những hành động có mục đích của GV tổ chức hoạt động nhận thức và thực hành của HS, được tiến hành dưới vai trò chủ đạo của thầy, nhằm đạt được mục đích dạy học.

1.1.1.5. Phương pháp dạy học soạn đệm trên đàn Organ

Phương pháp dạy học soạn đệm trên đàn Organ là tổ hợp cách thức hoạt động của thầy và trò, là một hệ thống những hành động có mục đích của thầy nhằm tổ chức hoạt động nhận thức và thực hành soạn đệm ca khúc trên Organ của người học, được tiến hành dưới vai trò chủ đạo của thầy, nhằm đạt được mục đích dạy học.

1.1.2. Vai trò của phần đệm cho ca khúc

Một bài hát thành công và được công chúng biết đến thì không chỉ có giai điệu hay mà phần đệm cũng rất quan trọng. Phần đệm tốt sẽ góp phần tô điểm cho giai điệu, thêm bè cho giai điệu làm giai điệu dày hơn, lấp những khoảng trống khi câu hát ngân dài, dẫn giọng cho người hát khi vào đầu, thêm màu sắc cho những chỗ dạo giữa hoặc kết thúc...

Với đặc trưng riêng là việc hòa âm trên đàn cho ca khúc, đệm sẽ xây dựng nên tư duy sáng tạo, tự soạn hòa âm theo từng thể loại và tính chất âm nhạc của tác phẩm, đồng thời cũng tạo ra những nét nhạc, câu nhạc riêng tùy thuộc vào cảm xúc và thẩm mỹ của người soạn.

Tư duy sáng tạo còn được thể hiện qua sự biến tấu khi soạn bài đệm. Ca khúc đặc trưng là phần lớn tác phẩm đều có hình thức âm nhạc giống nhau ở nhiều thể loại.

Kỹ năng đệm đàn cũng là một phương tiện rất cơ động trong việc tập luyện cho biểu diễn.

Phần đệm có thể làm cho sức biểu hiện của ca khúc được sâu sắc và phong phú hơn.

Với cách đệm phổ thông hiện nay là đệm với một cây đàn Organ, người đệm dễ dàng trong việc viết hòa âm, phối khí trên đàn.

Tóm lại phần đệm cho thanh nhạc là một phần cần thiết, có khi là một chỉnh thể không thể tách rời với giai điệu của bài hát, chiếm một vị trí quan trọng trong việc mang lại những giá trị nghệ thuật cho tác phẩm.

1.2. Đặc điểm ca khúc viết về Lào Cai

1.2.1. Giới thiệu ca khúc viết về Lào Cai

1.2.1.1. Một số nét về tỉnh Lào Cai

Lào Cai là tỉnh vùng cao biên giới, nằm chính giữa vùng Đông Bắc và vùng Tây Bắc của Việt Nam, cách Hà Nội 296 km theo đường sắt và 265 km theo đường bộ. Phía đông giáp tỉnh Hà Giang; phía tây giáp tỉnh Sơn La và Lai Châu; phía nam giáp tỉnh Yên Bái, phía bắc giáp tỉnh Vân Nam (Trung Quốc) với 203 km đường biên giới. Cách đây hơn vạn năm, con người đã có mặt tại địa bàn Lào Cai.

Địa hình Lào Cai rất phức tạp, phân tầng độ cao lớn, mức độ chia cắt mạnh. Hai dãy núi chính là dãy Hoàng Liên Sơn và dãy Con Voi cùng có hướng Tây Bắc - Đông Nam nằm về phía đông và phía tây tạo ra

các vùng đất thấp, trung bình giữa hai dãy núi này và một vùng về phía tây dãy Hoàng Liên Sơn.

Lào Cai là tỉnh miền núi có 25 nhóm ngành dân tộc cùng chung sống, trong đó dân tộc thiểu số chiếm 64,09% dân số toàn tỉnh, có thể kể tên một số dân tộc sau: H'Mông, Dao, Tày, Thái, Nùng, Hà Nhì, Giáy, Pa Dí, Bó Y, Phù Lá, Thu Lao...

Về nhạc cụ truyền thống ở Lào Cai, người Kinh thường sử dụng trống, đàn bầu, Kèn pý lèn. Đặc biệt gắn với thể loại hát châu văn ở Đền Bảo Hà, Đền Đồi Cô, Đền Thượng, các loại nhạc cụ như đàn nguyệt, sáo trúc, nhị... được sử dụng phổ biến. Người H'Mông thường sử dụng khèn, sáo mèo, đàn môi, gậy sinh tiền. Người Dao ở Lào Cai thường dùng kèn pí lè, chuông, kèn lá. Người Tày, Thái Nùng đều dùng đàn tính, mắc hính, pí pặp, pí một lao. Người Hà Nhì dùng cây đàn hót tồ. Người Giáy dùng kèn pí lè và trống trong cả đám cưới và lễ hội, có náo vang, náo oát. Người Pa Dí, Bó Y dùng đàn tròn. Người Phù Lá dùng sáo mũi, Kèn Ma Nhí. Người Thu Lao có nhạc cụ đin, pí lin lả, pí thúu.

1.2.1.2 Giới thiệu các sáng tác ca khúc viết về Lào Cai

Ca khúc viết về Lào Cai khá phong phú và đa dạng. Từ những ca khúc viết cho hình thức hát tập ca mang tính cổ vũ, động viên nhân dân hăng say lao động sản xuất, phục vụ nhiệm vụ chính trị, ca ngợi quê hương đất nước đến các ca khúc nói về tình yêu đôi lứa của các bạn trẻ vùng cao cho thấy tính phong phú, đa dạng về hình thức biểu hiện cũng như thể loại...

1.2.2. Nội dung đề tài

Nhìn chung, ca khúc viết về Lào Cai phân chia thành 2 mảng rõ rệt, mảng ca khúc mang âm hưởng dân ca dân tộc ít người: H'Mông, Dao, Tày, Nùng... và mảng ca khúc hiện đại. Nội dung đề tài chủ yếu về vẻ đẹp của thiên nhiên, tình yêu quê hương đất nước, tình yêu đôi lứa, ca ngợi vẻ đẹp của các phong tục tập quán của người dân bản địa, sự phát triển mạnh mẽ của tỉnh trong những năm gần đây...

1.2.3. Cấu trúc

1.2.3.1. Hình thức hai đoạn đơn

Đây là hình thức được các nhạc sĩ sử dụng nhiều nhất để viết ca khúc về Lào Cai bởi tính phù hợp với nội dung thể hiện của tác phẩm: dễ

tạo sự tương phản hay phát triển; có độ dài vừa phải. Phần lớn các ca khúc về Lào Cai được viết ở hình thức hai đoạn đơn không có tái hiện.

1.2.3.2. Hình thức một đoạn đơn và ba đoạn đơn

Như trên đã nêu là các ca khúc viết về Lào Cai chủ yếu viết ở hình thức 2 đoạn đơn không có tái hiện, hình thức 1 đoạn và ba đoạn rất ít. Hình thức một đoạn đơn có thể kể đến bài *Ru con ngủ ngoan* của Xuân Quỳnh. Bài gồm có 3 câu với số tiết và số nhịp cũng không đều nhau: Câu 1 gồm 2 tiết: $3n + 3n$, câu 2 gồm 3 tiết: $3n + 3n + 5n$, câu 3 gồm 2 tiết: $4n + 5n$.

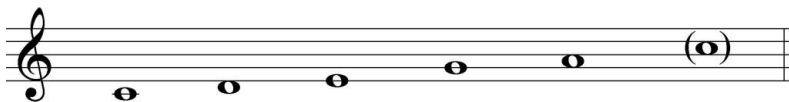
1.2.4. Điệu thức

Có thể nói, đa phần ca khúc viết về Lào Cai có âm hưởng dân ca miền núi phía Bắc nói chung và dân ca Lào Cai nói riêng, vì vậy, các bài viết ở điệu thức 5 âm của dân ca miền núi phía Bắc được sử dụng nhiều. Bên cạnh đó, có một số bài được viết ở điệu thức 7 âm (trường, thứ) của âm nhạc phương Tây.

1.2.4.1. Các bài được viết ở điệu thức 5 âm

Để phân tích điệu thức 5 âm trong các ca khúc viết về Lào Cai, chúng tôi sử dụng hệ qui chiếu với cách sắp xếp và cách gọi các điệu thức 5 âm trong âm nhạc cổ truyền Việt Nam như sau:

- *Dạng I*: Điệu Huỳnh (giống điệu Cung theo lý thuyết âm nhạc Trung Hoa). Dạng này gặp nhiều ở các bài dân ca vùng Bắc Bộ và miền núi phía Bắc.

- *Dạng II*: Điệu Nao (giống điệu Thương theo lý thuyết âm nhạc Trung Hoa). Dạng này cũng khá phổ biến trong âm nhạc cổ truyền Việt Nam.

- *Dạng III*: Điệu Pha (giống điệu Giốc theo lý thuyết âm nhạc Trung Hoa).

- *Dạng IV*: Điệu Bắc (giống điệu Chủy theo lý thuyết âm nhạc Trung Hoa). Dạng này phổ biến trong âm nhạc cổ truyền ở cả 3 miền Bắc, Trung, Nam.

- *Dạng V*: Điệu Nam (giống điệu Vũ theo lý thuyết âm nhạc Trung Hoa). Dạng này cũng phổ biến trong âm nhạc cổ truyền ở cả 3 miền Bắc, Trung, Nam.

1.2.4.2. Các bài được viết ở điệu thức 7 âm

Số lượng ca khúc Lào Cai viết ở điệu thức 7 âm (trường, thứ) của phương Tây không nhiều như các bài ở điệu thức 5 âm. Nhưng bài này thường có lối tiến hành giai điệu của âm nhạc phương Tây như có hát bè, tiết tấu có chùm 3 (bài *Đất mở ơn người* của Kim Xuân Hùng); thủ pháp mô phỏng, mô tiến (*Lào Cai thành phố anh hùng* của Văn Bình);...

Ca khúc viết về Lào Cai có một số bài viết theo điệu thức trường hay thứ thường có nội dung ca ngợi về các địa phương ở vùng địa hình thấp hoặc vùng có kinh tế phát triển ở Lào Cai, đặc biệt là thành phố Lào Cai, huyện Bảo Thắng, thị xã Sa Pa...

1.2.5. Giai điệu

1.2.5.1. Tính chất âm nhạc (trữ tình, vui hoạt, ngợi ca...)

- Các bài có giai điệu trữ tình:

Dạng này được thể hiện ở một số tính chất khác nhau: trữ tình trong sáng; trữ tình mượt mà, bay bổng; trữ tình sâu lắng.

- Các bài có giai điệu vui tươi, trong sáng:

Một số bài có tính chất vui tươi, trong sáng như *Về Lào Cai không em* của Kim Xuân Hùng, *Cô gái vùng cao xinh đẹp* của Xuân Quỳnh, *Đi với bản anh không* của Kim Xuân Hùng, *Lào Cai thành phố trẻ ta yêu*

của Minh Sơn, *Lào Cai nhớ ơn Bác Hồ* của Lê Trọng Hùng, Minh Tân yêu thương của Kim Xuân Hùng...

- *Các bài có tính chất ngợi ca:*

Một số bài có tính chất ngợi ca, dạng này thường có nội dung viết về một địa danh cụ thể như: *Lào Cai ngày nắng mới* của Kim Xuân Hùng, *Lào Cai thành phố anh hùng* của Văn Bình, *Đất mỏ ơn Người* của Kim Xuân Hùng, *Lào Cai thành phố của tôi* của Đỗ Xuân Quỳnh... Những bài ở dạng này đa số viết ở điệu trường hoặc thứ, sử dụng lối tiến hành giai điệu theo kiểu phương Tây nhiều hơn các bài hát trữ tình hoặc vui hoạt.

1.2.5.2. *Sử dụng chất liệu dân ca một số dân tộc Lào Cai*

Điểm nổi bật là phần lớn ca khúc viết về Lào Cai có âm hưởng dân ca một số dân tộc sống trên địa bàn Lào Cai, trong đó rõ nhất là dân ca của các dân tộc H'Mông, Tày, Thái, Bó Y... Việc sử dụng chất liệu dân ca được thể hiện qua một số dạng: Phát triển từ một làn điệu dân ca; có âm hưởng dân ca.

- *Dạng phát triển từ một làn điệu dân ca:*

Là những bài lấy nguyên hoặc gần như nguyên một nét giai điệu của bài dân ca rồi phát triển thêm, có thể kể đến một số bài như sau: *Ru con ngủ ngoan* của Xuân Quỳnh, *Giữa Y Tý đại ngàn* của Vũ Đình Trọng, *Gặp em bếp lửa nhà sàn* của Vũ Đình Trọng *Xuân về trên bản Bó Y* của Xuân Quỳnh...

- *Dạng bài hát có âm hưởng dân ca:*

Là những bài được xây dựng bằng cách: sử dụng điệu thức 5 âm, các quãng đặc trưng, tiết tấu đặc trưng, luyện láy... của dân ca một dân tộc nào đó.

Nhìn chung, giai điệu trong các ca khúc viết về Lào Cai rất phong phú về tính chất âm nhạc: trữ tình, vui tươi, rộn ràng, ngợi ca... Nổi bật nhất là ca khúc trữ tình hoặc vui tươi, trong sáng. Phần lớn có âm hưởng dân ca của các dân tộc ít người ở Lào Cai như Tày, Nùng, H'Mông, Hà Nhì, Phù Lá...

1.2.6. *Tiết tấu*

Trong các ca khúc viết về Lào Cai, tùy vào nội dung, hình tượng âm nhạc của ca khúc mà các tác giả sử dụng các tiết tấu khác nhau: Chẳng

hạn những bài ca ngợi vẻ đẹp quê hương, tình yêu lứa đôi trong hòa bình ta thấy các tác giả thường sử dụng tiết tấu có tính chất nhẹ nhàng, đều đặn, ổn định, nhịp độ vừa phải... Có thể kể ra một số bài như: *Lào Cai thành phố anh hùng* (Văn Bình); *Lào Cai thành phố trẻ ta yêu* (Minh Sơn); *Bắc Hà yêu thương* (Thuận Yên); *Tiếng hát trên đỉnh Hoàng Liên* (Ngọc Quang)... Một số bài sử dụng âm hưởng dân ca Tày như: *Bảo Yên khúc hát mùa xuân* (Phùng Chiến), *Văn Bàn quê em nghĩa tình* (Minh Sơn), *Về bản em* (Văn Bình)...

Một số bài có tiết tấu có sự thay đổi linh hoạt (*sử dụng đảo phách, nghịch phách*) thể hiện niềm vui của người dân trong ngày hội, của các đôi trai gái gặp nhau trong hội xuân hay các buổi chợ phiên như: *Lào Cai ơn nhớ Bác Hồ* (Sáng tác: Lê Trọng Hùng); *Tình Si Ma Cai* (Sáng tác: Lê Trọng Hùng); *Hội xuân Lào Cai* (Sáng tác: Trang Anh); *Cô gái vùng cao xinh đẹp* (Sáng tác: Xuân Quỳnh)...

Tóm lại, các ca khúc viết về Lào Cai phần lớn mang âm hưởng dân gian và thường tập trung ở hai nhóm tiết tấu. Các ca khúc có tính chất nhẹ nhàng, tốc độ vừa phải thường là các ca khúc mang âm hưởng dân ca dân tộc Tày, Nùng, Giáy và tiết tấu thường đơn giản, ít đảo nghịch phách. Các ca khúc có tính chất vui tươi, rộn ràng thường mang âm hưởng dân ca các dân tộc Dao, Mông và tiết tấu thường có đảo hoặc nghịch phách.

Tiểu kết

Trong chương 1, luận văn tìm hiểu các khái niệm liên quan, sự cần thiết của soạn đệm cho ca khúc đối với đào tạo chuyên nghiệp ngành Organ điện tử và đặc điểm của các ca khúc viết về Lào Cai.

Các ca khúc viết về Lào Cai có đề tài phong phú: về thiên nhiên, tình yêu lứa đôi và tình yêu cuộc sống. Đa số các bài được viết ở hình thức hai đoạn đơn; về điệu thức có nhiều bài ở điệu thức 7 âm (trường và thứ) trong âm nhạc phương Tây và nhiều bài được viết ở điệu thức năm âm với 2 điệu chủ yếu là Huỳnh và Nam.

Chương 2

THỰC TRẠNG DẠY HỌC SOẠN ĐỀM CA KHÚC VIẾT VỀ LÀO CAI CHO HỌC SINH HỆ TRUNG CẤP ORGAN

2.1. Khái quát về Trường Cao đẳng Lào Cai và Khoa Văn hóa – Nghệ thuật

2.1.1. *Khái quát về Trường Cao đẳng Lào Cai*

Trường Cao đẳng Lào Cai được thành lập trên cơ sở nâng cấp từ trường Trung cấp nghề tỉnh Lào Cai tại Quyết định số 1905/QĐ-LĐTBXH, ngày 27/12/2012 của Bộ Lao động Thương binh và Xã hội. Ngày 24/5/2017 Bộ trưởng Bộ Lao động Thương binh và Xã hội ban hành Quyết định số 761/QĐ-LĐTBXH đổi tên trường Cao đẳng nghề Lào Cai thành trường Cao đẳng Lào Cai.

Ngày 01/11/2018 Bộ trưởng Bộ Lao động Thương binh và Xã hội ban hành Quyết định số 1522/QĐ-LĐTBXH sáp nhập trường Cao đẳng Cộng đồng, trường Trung học Y tế vào trường Cao đẳng Lào Cai.

Cơ cấu tổ chức bộ máy trường Cao đẳng Cộng đồng Lào Cai:

Tổng số cán bộ, giảng viên, nhân viên hiện tại của Nhà trường: 341 người, trong đó biên chế 288 người, hợp đồng 53 người. Trường có 05 phòng chức năng và 07 khoa chuyên môn: phòng Đào tạo và Hợp tác quốc tế, phòng Công tác HSSV, phòng Thanh tra – Khảo thí, phòng Tổ chức – Hành chính, phòng Tài chính – Kế hoạch và Thiết bị; khoa Văn hóa – Nghệ thuật, khoa Nông lâm – Xây dựng, khoa Kinh tế - Du lịch, Khoa Y - Dược, khoa Cơ bản - pháp lý - hành chính, khoa Điện – Điện tử, khoa Cơ khí – Động lực...

Tổng số học sinh, sinh viên của Trường Cao đẳng Lào Cai theo thống kê năm học 2019 – 2020 có 165 lớp với 5.527 HSSV.

2.1.2. *Khoa Văn hóa – Nghệ thuật*

Khoa Văn hóa - Nghệ thuật của Trường Cao đẳng Lào Cai có tiền thân từ ba khoa Âm nhạc - Múa - Mĩ thuật của trường Trung cấp Văn hóa Nghệ thuật và Du lịch tỉnh Lào Cai. Tháng 01 năm 2019 Trường Trung cấp Văn hóa Nghệ thuật và Du lịch tỉnh Lào Cai sáp nhập vào Trường Cao đẳng Lào Cai và ba khoa Âm nhạc - Múa - Mĩ thuật được sáp nhập thành Khoa Văn hóa - Nghệ thuật.

2.2. Khả năng học đàn và soạn đềm của học sinh hệ Trung cấp Organ

2.2.1. Một số nét chung

Như đã trình bày ở trên, Lào Cai là một tỉnh vùng cao biên giới thuộc Tây Bắc Bộ, với 25 dân tộc, điều kiện kinh tế còn gặp nhiều khó khăn, giao thông đi lại hiểm trở, tỉ lệ hộ nghèo, cận nghèo khá cao.

Điều kiện kinh tế, xã hội thường tỉ lệ thuận với sự phát triển của nghệ thuật. Môi trường về nghệ thuật chuyên nghiệp và nghệ thuật quần chúng của Lào Cai chưa phát triển được như các vùng đồng bằng, các hoạt động trong lĩnh vực văn hóa nghệ thuật chủ yếu tập trung ở Thành phố Lào Cai, thị xã Sa Pa và một vài thị trấn như Bắc Hà.

2.2.2. Khả năng học đàn và soạn đệm

Về khả năng học Organ, một số ít học sinh được sinh ra trong gia đình có điều kiện sống ở thành phố, thị xã, thị trấn, khi còn nhỏ có thể được tiếp xúc với âm nhạc sớm nên khả năng học đàn tương đối tốt hơn so với các học sinh ở vùng sâu, vùng xa.

Mặt khác, đối với học Organ cần sự nhanh nhạy, mềm dẻo của các ngón tay song ở Lào Cai, do hoàn cảnh kinh tế khó khăn, nhiều học sinh phải tham gia lao động nông nghiệp cùng gia đình từ nhỏ, mang xách nặng khiến cho các ngón tay bị cứng, khớp các ngón tay to, hệ cơ phát triển. Điều đó ảnh hưởng không tốt đến sự nhanh nhạy của các ngón tay học đàn.

Đối với học sinh Trung cấp học Organ của Trường Cao đẳng Lào Cai, tuy học đàn chuyên nghiệp nhưng không có nhiều em trở thành nghệ sĩ biểu diễn độc tấu mà chủ yếu để có thể đệm đàn cho các đoàn ca múa nhạc, cho các đơn vị biểu có biểu diễn nghệ thuật, hoặc đi dạy đàn...

Bảng 2.1: Khảo sát về nhận thức tầm quan trọng của soạn đệm

Câu hỏi: Anh/chị hãy đánh giá tầm quan trọng của việc học soạn đệm đàn organ

HS	Rất quan trọng	Quan trọng	Không quan trọng
Năm thứ nhất	07/15	04/15	04/15
Năm thứ hai	11/14	02/14	01/14
Năm thứ ba	10/12	02/12	0/12
Tổng số	28/41 ≈ 68,29%	8/41 ≈ 19,51%	5/41 ≈ 12,20%

Bảng 2.2: Khảo sát về tự đánh giá năng lực soạn đệm:

Câu hỏi: Anh/chị hãy tự đánh giá năng lực soạn đệm đàn organ của bản thân

	Tốt	Khá	Trung bình	Yếu
Năm thứ nhất	0/15	0/15	05/15	10/15
Năm thứ hai	0/14	04/14	03/14	07/14
Năm thứ ba	02/12	04/12	03/12	03/12
Tổng số	2/41 ≈4,88%	8/41 ≈19,51%	11/41 ≈26,82%	20/41 ≈48,79%

2.3. Nội dung chương trình dạy học đàn và soạn đệm

2.3.1. Chương trình dạy học đàn Organ

Chương trình của hệ Trung cấp chuyên ngành Organ được thực hiện trong 3 năm, gồm 06 HP cơ bản và 04 HP đệm hát. Đây là môn học chính nên có thể nói là thời lượng chiếm nhiều nhất trong chương trình. 06 HP cơ bản có thời lượng mỗi HP là 150 tiết, chủ yếu để rèn luyện kỹ thuật độc tấu. Mỗi HS được học 10 tiết/tuần, mỗi tuần học 2 buổi, mỗi buổi học 05 tiết.

2.3.2. Chương trình dạy học soạn đệm đàn Organ

Nội dung dạy học soạn đệm gồm 04 HP có tên là Đệm hát bài thiếu nhi, Đệm hát ca khúc phong cách dân ca, Đệm hát ca khúc âm nhạc đương đại và Đệm hát ca khúc nhạc mới, mỗi HP có thời lượng là 60 tiết.

Tuy vậy, chúng ta thấy, chương trình dạy học soạn đệm chỉ đi vào những nguyên tắc chung, nhất là HP Đệm hát ca khúc phong cách dân ca với 60 tiết thì khó có thể cụ thể cho các vùng miền.

Số TT	Tên chương, mục
1	Bài 1. Phân loại các âm hình tiết tấu trong bài hát dân ca
	1. Lí thuyết - Tính chất bài hát dân ca - Phân loại âm hình tiết tấu 2. Thực hành Phân loại và lựa chọn tiết tấu cho bài hát dân ca
2	Bài 2. Phân loại hoà âm trong bài hát dân ca
	1. Lí thuyết - Lí thuyết chung - Tính chất hoà âm của dân ca - Hoà âm dân ca tương ứng với hợp âm

Số TT	Tên chương, mục
	2. Thực hành Phân loại và soạn vòng hòa thanh 5 âm cho đoạn nhạc
3	Bài 3. Soạn đệm bài hát nhịp 2/4 1. Lí thuyết - Lí thuyết chung - Xác định tính chất và chọn tiết tấu - Xác định hợp âm gốc và soạn hợp âm - Xếp hợp âm 2. Thực hành Soạn đệm bài hát âm hình tiết tấu vui nhộn
4	Bài 4. Đệm hát dân ca tính chất trữ tình 1. Lí thuyết - Khái quát chung - Xác định tính chất và lựa chọn tiết tấu - Xác định hợp âm gốc và soạn hợp âm - Xếp hợp âm 2. Thực hành Soạn đệm bài hát dân ca âm hình tiết tấu mềm mại

2.4. Thực trạng dạy học soạn đệm ca khúc viết về Lào Cai

2.4.1. Trong giờ chính khóa

2.4.1.1. Tình hình dạy soạn đệm của giáo viên

Với mục tiêu đào tạo nhạc công đàn Organ, tạo nguồn nhân lực đặc thù phục vụ thị trường nghệ thuật chuyên và không chuyên trên địa bàn tỉnh Lào Cai.

Yếu tố người thầy trong vấn đề dạy học là vô cùng quan trọng, việc truyền dạy những kỹ năng trong học soạn đệm đàn Organ nói chung và đệm cho các ca khúc viết riêng về tỉnh Lào Cai phần nhiều phụ thuộc vào khả năng và sự trải nghiệm của người dạy.

Có thể nói, việc hướng dẫn soạn đệm Organ của GV Trường Cao đẳng Lào Cai đã theo những quy trình khá hợp lý, những kinh nghiệm trong thực tế của GV đã giúp HS hiểu các bài soạn cụ thể và HS đã đạt được những kết quả nhất định, đã biết soạn đệm cho bài hát dù có thể là sơ giản. Tuy vậy, chúng tôi nhận thấy còn có một số tồn tại như sau:

Thứ nhất: Trong số các bài giao cho HS soạn đệm, ít bài có âm hưởng dân ca miền núi phía Bắc, đặc biệt là rất ít có ca khúc viết về Lào Cai.

Thứ hai: GV chưa chú trọng đến đặc điểm về chất liệu dân ca của bài được soạn, không chú trọng đến việc cho HS tìm hiểu bài hát sử dụng chất liệu dân ca gì mà chỉ tự cảm nhận để rồi từ đó hướng HS vào phần soạn sao cho rõ âm hưởng dân ca, góp phần bổ trợ thêm về màu sắc dân ca cho bài hát.

Thứ ba: Việc đặt hòa âm cho bài âm hưởng dân ca vẫn nghiêng nhiều về hòa âm cổ điển, sử dụng nhiều các hợp âm 3, hợp âm 7 của phương Tây.

Thứ tư: GV ít quan tâm đến dạy lý thuyết soạn đệm, đưa ra những quy tắc chung, phân loại thành một số dạng điển hình để HS dựa vào đó soạn và sáng tạo thêm mà chỉ hướng dẫn theo từng bài và dựa vào kinh nghiệm là chủ yếu.

Thứ năm: Tuy HS đã được học kỹ thuật khá nhiều trong 3 năm nhưng việc vận dụng kỹ thuật khó của Organ vào trong các bài soạn đệm hầu như ít được bộc lộ.

Thứ sáu: GV quan tâm và dành nhiều thời gian hơn cho HS tập soạn đệm các bài hát (thường được chuẩn bị trước khi lên lớp).

2.4.1.2. Về vấn đề học soạn đệm của học sinh

Hệ Trung cấp ngành Organ của Khoa Văn hóa – Nghệ thuật, là hệ đào tạo 3 năm, song song đào tạo 2 bằng trung học phổ thông và trung cấp nghề. Buổi sáng học sinh học kiến thức văn hóa phổ thông, buổi chiều học nghề. Với hình thức đào tạo này người học thuận lợi trong quá trình học 3 năm có được 2 bằng.

Trong những năm qua, học sinh học đàn Organ sau khi tốt nghiệp ra trường cơ bản đã thực hiện được yêu cầu của đơn vị tuyển dụng, được người sử dụng lao động đánh giá về ý thức, tác phong và trình độ chuyên môn.

2.4.2. Tình hình đệm đàn của học sinh trong hoạt động ngoại khóa

Với đặc thù là một khoa đào tạo duy nhất về lĩnh vực Văn hóa – Nghệ thuật tại tỉnh Lào Cai. Khoa Văn hóa - Nghệ thuật ngoài nhiệm vụ đào tạo còn được giao hai nhiệm vụ chính nữa: Đó là thực hiện các chương trình nghệ thuật phục vụ trường; độc lập hoặc phối hợp với các đơn vị sự

nghiệp của tỉnh có liên quan đến văn hóa nghệ thuật để tổ chức thực hiện các chương trình nghệ thuật lớn của tỉnh. Đây là cơ hội thực hành, thực tập, thực tế ngoại khóa rất tốt cho học sinh trong đệm đàn Organ.

Với các chương trình nhỏ và chủ yếu có các tiết mục hát, học sinh có cơ hội được thực hành trải nghiệm thực tế đệm đàn Organ cho các tiết mục hát.

Những chương trình dưới 100 diễn viên, Khoa Văn hóa – Nghệ thuật thường được giao độc lập thực hiện.

Tiểu kết

Là một tỉnh vùng cao biên giới, Lào Cai là nguồn cảm hứng cho nhiều nhạc sĩ sáng tác các ca khúc hay, nổi tiếng và mang đặc nhiều âm hưởng dân gian các dân tộc miền núi đặc trưng của Lào Cai. Chính vì vậy, đào tạo các nhạc công tương lai của trường Cao đẳng Lào Cai, chuyên về đàn Organ, có khả năng đệm hát được các ca khúc viết về Lào Cai là một điều tất yếu và là một nhiệm vụ phải thực hiện được trước khi tốt nghiệp ra trường.

Biện pháp cụ thể nhằm bổ sung cho việc dạy học môn đàn Organ nói chung và soạn đệm ca khúc viết về Lào Cai nói riêng sao cho phù hợp và hiệu quả là một việc quan trọng và cần thiết. Những phần hướng dẫn soạn đệm cụ thể sẽ được chúng tôi thực hiện và làm rõ ở chương tiếp theo của luận văn.

Chương 3

BIỆN PHÁP DẠY HỌC SOẠN ĐỆM

3.1. Hướng dẫn thực hành soạn đệm

Để có được phần nhạc đệm phù hợp với ca khúc, góp phần nâng cao những giá trị nghệ thuật và truyền tải ý đồ của tác giả ẩn chứa trong ca khúc là điều hoàn toàn không dễ.

Khi dạy học soạn đệm, một thao tác không thể thiếu là GV hướng dẫn cho HS tìm hiểu đặc điểm của ca khúc. Đây là một việc làm quan trọng để có phần soạn đệm phù hợp.

3.1.1. Cách đặt hợp âm

Công việc thường được làm đầu tiên của người soạn đệm là đặt hợp âm cho bài hát. Đặt hợp âm cho ca khúc là một kỹ thuật hay nói cách khác là một nghệ thuật sắp đặt các hợp âm sao cho hài hòa, phù hợp với tính chất, thể loại, phong cách của bài hát.

Đối với ca khúc có âm hưởng dân ca, việc đặt hợp âm đệm cho bài với sự thể hiện của Đàn Organ là một vấn đề không đơn giản, đòi hỏi người soạn đệm phải thông hiểu một số kiến thức về âm nhạc dân tộc Việt Nam.

Trước khi đặt được hợp âm cho bài hát có âm hưởng dân ca Lào Cai, GV hướng dẫn HS cần tìm hiểu điệu thức của bài.

Đặt hợp âm cho những bài dân ca nên là những chồng âm, hợp âm liên quan đến điệu thức của bài.

3.1.2. Chọn tiết điệu (Style) cho phần đệm

Việc lựa chọn tiết điệu có ý nghĩa quan trọng hàng đầu trong đệm hát trên đàn Organ. Thực tế cho thấy nếu chọn được tiết điệu phù hợp với ca khúc thì hoạt động đệm sẽ diễn ra thuận lợi, đạt hiệu quả cao với đầy đủ tính chất, chất liệu âm nhạc hàm chứa trong nó hoặc ngược lại.

Thứ nhất: Căn cứ vào nhịp, nhóm nhịp sử dụng để viết ca khúc đó, thường là cơ bản 2/4, 3/4, 4/4, 6/8 hoặc là các loại nhịp tổng hợp: 5/4, 7/8...

Thứ hai: Căn cứ vào tính chất âm nhạc, phong cách của ca khúc đó, trữ tình hay vui hoạt hay hành khúc...

Thứ ba: Căn cứ vào tốc độ của bài là nhanh, chậm hay vừa phải...

Thứ tư: Căn cứ vào âm hình tiết tấu chủ đạo của bài. Đây thường là yếu tố chủ yếu để người soạn đệm lựa chọn tiết điệu nào cho phù hợp.

Thứ năm: Chất liệu âm nhạc, phong cách của ca khúc cũng chi phối việc biên soạn tiết điệu: đó là bài dân ca hay nhạc nhẹ, hay có âm hưởng dân ca...

3.1.3. Chọn âm sắc (voice)

Hệ thống âm sắc trong đàn Organ là vô cùng đa dạng, từ những âm sắc mô phỏng lại các loại nhạc cụ phổ biến như: Piano; Violin; Flute; Trumpet, Guitar... cho đến các âm sắc mang tính ảo (đó là sản phẩm của công nghệ âm thanh điện tử) như: GothicVox; Sunbell; Fantasia... Trong phần này, chúng tôi không đi sâu vào việc phân tích và nghiên cứu hệ thống âm sắc của đàn Organ, mà chủ yếu giới thiệu và gợi ý việc sử dụng âm sắc trong từng sắc thái Âm nhạc ứng với từng ca khúc tiêu biểu khi soạn đệm các ca khúc viết về Lào Cai sao cho phù hợp và đạt hiệu quả nhất với đối tượng.

Những ca khúc với tính chất âm nhạc nhẹ nhàng - trữ tình, du dương, mượt mà... mang phong cách của nhạc nhẹ như *Bụi phấn thời gian* (Kim Xuân Hùng), *Lào Cai thành phố của tôi*, *Bảo Thắng tuổi thơ tôi* (Xuân Quỳnh)..., thường dùng các âm sắc như: Electric Piano, Galaxy Pad, Hah Choir, Jazz Viber, Soprano Sax, Flute, Oboe, Accordion, String, Piano, Sun Bell, Guitar, violon... hoặc có thể kết hợp 2 loại âm sắc E.Piano + Strings trong trường hợp dưới đây với bài *Bảo Thắng tuổi thơ tôi* của Xuân Quỳnh

Một điểm cần chú ý nữa trong việc sử dụng voice trên Organ, cần hướng dẫn HS biết pha trộn âm sắc, một số trường hợp không sử dụng thuần túy một thứ tiếng mà cho đi nền, cộng thêm tiếng khác như ví dụ trên đây của bài *Văn Bàn quê em nghĩa tình* có sử dụng đàn dây (string) đi nền kết hợp với banjo giả tiếng tính tấu, tuy nhiên đàn dây chỉ để cường độ rất nhẹ để tiếng tính tấu vẫn nổi rõ.

3.1.4. Soạn phần dạo đầu

3.1.4.1. Dạo đầu bằng câu kết và nét giai điệu điển hình

Phần âm nhạc được chọn để làm câu nhạc dạo là câu nhạc kết của tác phẩm. Thủ pháp này có thể được tái hiện trọn vẹn hoặc không trọn

vẹn một tiết nhạc/câu nhạc tức là có thể thay đổi một vài nốt trong câu nhạc kết đó nhằm làm cho câu đạo thêm hấp dẫn dễ nghe, người ca sĩ cũng từ đó nắm được cách bắt vào tác phẩm mà không sợ bị nhầm lẫn hoặc quên lời...

3.1.4.2. Đạo đầu bằng thủ pháp mô phỏng nét nhạc đầu tiên của bài

Đây cũng là cách soạn đạo đầu khá phổ biến, nét nhạc đầu tiên của bài hát được trình bày và có sự biến tấu hoặc mô phỏng thay đổi đi chút ít nhưng người hát, người nghe vẫn nhận ra giai điệu chính được ẩn trong đó.

3.1.4.3. Đạo đầu bằng tạo ra nét nhạc mới sử dụng âm hình tiết tấu hoặc giai điệu đặc trưng

Một cách đạo đầu tạo ra nét nhạc mới nhưng sử dụng hình tiết tấu chủ đạo của tác phẩm, người soạn đệm có thể tự do thay đổi cao độ và tiết tấu cũng có thể biến đổi một chút song vẫn nhận ra nét đặc trưng của tiết tấu đó.

3.2. Một số biện pháp khác

3.2.1. Lựa chọn một số ca khúc viết về Lào Cai vào nội dung dạy học soạn đệm

3.2.1.1. Tiêu chí lựa chọn

- Phù hợp với nội dung chương trình
- Tiêu biểu cho nhiều dạng
- Đáp ứng tính vừa sức

3.2.1.2. Dự kiến một số bài được lựa chọn

3.2.2. Phát huy tinh thần tự học và sáng tạo của học sinh

Muốn soạn đệm tốt và thực hành được trên đàn bài đệm ngay tại chỗ thì một biện pháp không thể thiếu đó là học sinh phải biết tự học, tích cực tìm tòi, sáng tạo.

Để có thể tự học soạn đệm cho các ca khúc nói chung và ca khúc viết về Lào Cai nói riêng, nhất là các bài mang âm hưởng dân ca Lào Cai, GV dạy học Organ cho HS cần hướng dẫn, động viên, khuyến khích để các em phấn đấu trên con đường sự nghiệp.

Việc tự học soạn đệm nhất thiết phải được học hỏi từ bạn bè, từ những đồng nghiệp đi trước bởi vì họ có những kinh nghiệm thực tiễn

mà ít có sách nào ghi ra, và việc học hỏi trực tiếp sẽ tỉ mỉ hơn, rõ ràng hơn, thao tác sẽ nhanh hơn.

3.2.3. Tăng cường cho học sinh tham gia đệm đàn trong thực tiễn và trong biểu diễn

Trong dạy học soạn đệm cho học sinh hệ Trung cấp Trường Cao đẳng Lào Cai, khó khăn nhất chính là học sinh ít tham gia vào thực tiễn đệm đàn cho các ca khúc mang âm hưởng dân ca Lào Cai. Một số em chịu khó tham gia vào thực tiễn đệm đàn thêm ngoài giờ học thì có những bài soạn mang tính sáng tạo rõ nét, có thể ứng tác đệm ngay tại chỗ tốt hơn những em ít tham gia đệm trong các chương trình ngoại khóa và ở ngoài xã hội.

Để HS đệm đàn tốt hơn ca khúc có âm hưởng dân ca Lào Cai, trong chương trình biểu diễn nhóm nhạc, trong chương trình thi học phần cần quy định có bài đệm ca khúc có âm hưởng dân ca Lào Cai.

3.3. Thực nghiệm sư phạm

3.3.1. Mục đích thực nghiệm

Mục đích thực nghiệm nhằm kiểm tra tính khả thi của các biện pháp được đề xuất về nâng cao khả năng soạn đệm ca khúc, đặc biệt là ca khúc mang âm hưởng dân ca Lào Cai trên đàn Organ cho học sinh hệ Trung cấp âm nhạc, Khoa Văn hóa – Nghệ thuật.

3.3.2. Đối tượng thực nghiệm

Đối tượng thực nghiệm là Chúng tôi lựa chọn các học sinh lớp Âm nhạc K19 là học sinh năm thứ 3, chuyên ngành Organ, Khoa Văn hóa - Nghệ thuật. Lớp có 8 học sinh và chúng tôi phân thành 2 nhóm:

Nhóm thực nghiệm có 4 HS là: Chảo A Náy, Ma Thanh Quân, Nguyễn Chí Dũng, Nguyễn Đức Phương.

Nhóm đối chứng có 4 học sinh là: Đinh Sơn Dũng, Giàng A Chính, Hoàng Đức Lương, Giàng A Hảng.

Các nhóm được phân chia có sự tương đương về khả năng đệm đàn.

Giảng viên tiến hành thực nghiệm: Đỗ Xuân Quỳnh

3.3.3. Nội dung thực nghiệm

Thực hành soạn hoàn chỉnh phần đệm trên đàn Organ cho ca khúc *Xuân về trên bản Bồ Y* (sáng tác: Xuân Quỳnh). Đây là ca khúc mang đậm âm hưởng dân ca của dân tộc Bồ Y, HS được hướng dẫn chú trọng vào các phần hòa âm, chọn style, voice và phần dạo đầu.

3.3.4. Thời gian thực nghiệm

Thực hiện trong 2 tuần từ ngày 10/11/2020 đến 24/11/2020 tại lớp Âm nhạc K19, chuyên ngành Organ, Khoa Văn hóa - Nghệ thuật,

3.3.5. Tiến hành thực nghiệm

Dạy học soạn đệm ca khúc *Xuân về trên bản Bồ Y* (sáng tác: Xuân Quỳnh) cho cả hai nhóm thực nghiệm và nhóm đối chứng.

Nhóm thực nghiệm: áp dụng kiến thức theo các biện pháp soạn đệm đã được đề cập ở chương 3, GV hướng dẫn HS chú trọng tìm hiểu chất liệu của bài *Xuân về trên bản Bồ Y* lấy từ bài *Tháng tư lên nương* của dân ca Bồ Y, khuyến khích HS tìm hiểu thêm về dân ca Bồ Y, nhạc cụ mà người Bồ Y hay sử dụng; soạn cách dạo đầu sao cho có âm hưởng dân ca, cách đặt chồng âm, xử lý voice và tiết tấu phù hợp với bài có âm hưởng dân ca...

Nhóm đối chứng: chỉ được hướng dẫn trên các nguyên tắc soạn đệm thông thường, không được hướng dẫn sâu về tìm hiểu chất liệu dân ca, cách xử lý voice, style sao cho ra chất dân ca như nhóm thực nghiệm.

3.3.6. Kết quả thực nghiệm

Qua 2 tuần tiến hành thực nghiệm, giảng viên kiểm tra, đánh giá bài soạn, cho HS trình diễn, sau đó nhận xét, đối chiếu và so sánh kết quả giữa 2 nhóm như sau:

Bảng 3.1: Kết quả nhóm thực nghiệm

ST T	Họ và tên	Kết quả	Nhận xét
1	Ma Thanh Quân	Tốt	Bài soạn có ý tưởng rõ nét trong thể hiện âm hưởng dân ca từ câu dạo, đặt hợp âm, chồng âm mà không lạm dụng hợp âm phương Tây, biết tạo cách pha trộn tiếng để tạo ra âm sắc của nhạc cụ

			dân tộc Bô Y đàn tròn, sáo bầu, tiếng suối...
2	Chào A Náy	Khá	Có ý tưởng trong việc soạn cho bài có âm hưởng dân ca: đặt hợp âm, đạo đầu, sử dụng voice với một số nhạc cụ dân tộc nhưng nhưng tạo màu sáng tối chưa được đẹp.
3	Nguyễn Chí Dũng	Khá	Có ý thức trong soạn bài có âm hưởng dân ca trong đặt hợp âm, phân đạo đầu, biết pha tiếng để tạo âm sắc của nhạc cụ dân tộc, tuy nhiên phần chọn style có chỗ chưa thật phù hợp.
4	Nguyễn Đức Phương	Trung bình	Phân đạo có chú ý tạo âm hưởng dân ca song sử dụng khá nhiều hợp âm theo phong cách phương Tây, chọn voice ít dùng nhạc cụ dân tộc.

Bảng 3.2: Kết quả nhóm đối chứng

STT	Họ và tên	Kết quả	Ghi chú
1	Đình Sơn Dũng	Khá	Bài soạn khá, có ý tưởng trong việc soạn cho bài có âm hưởng dân ca nhưng chưa áp dụng được cách pha tiếng để tạo ra nhạc cụ dân tộc miền núi phía Bắc
2	Giàng A Chính	Khá	Bài soạn khá, có ý tưởng trong việc soạn cho bài có âm hưởng dân ca song đạo đầu chưa sáng tạo, dùng đạo đầu bằng chính 2 câu kết của tác phẩm.
3	Hoàng Đức Lương	Trung bình	Vẫn sử dụng khá nhiều hợp âm theo phong cách phương Tây, chọn voice ít dùng nhạc cụ dân

			tộc, còn lạm dụng nhiều tiếng string
4	Giàng A Hảng	Trung bình yếu	Chỉ đệm được các hợp âm cơ bản, phần đạo nghèo nàn, chọn style thiếu linh hoạt.

Tiểu kết

Trong chương 3, chúng tôi đã trình bày các biện pháp dạy học soạn đệm trên đàn Organ cho đối tượng là học sinh hệ trung cấp âm nhạc, Trường Cao đẳng Lào Cai. Cụ thể là biện pháp thực hành soạn đệm trên các phương diện soạn hợp âm, chọn tiết điệu, chọn âm sắc và một số thủ pháp soạn phần đạo; biện pháp dạy học tạo tính tích cực, sáng tạo cho HS, tạo điều kiện để HS tham gia vào thực tiễn biểu diễn đệm hát.

KẾT LUẬN

Mục tiêu của đào tạo trình độ Trung cấp âm nhạc chuyên ngành Organ tại Trường Cao đẳng Lào Cai nhằm cung cấp những nhạc công đàn Organ cho Đoàn Nghệ thuật dân tộc tỉnh Lào Cai, Trung tâm thực nghiệm và Biểu diễn, các Trung tâm văn hóa tỉnh, thành phố, huyện và các hoạt động âm nhạc trong phong trào văn nghệ quần chúng.

Theo chương trình đào tạo toàn khóa của học sinh hệ Trung cấp âm nhạc, chuyên ngành Organ, khoa Văn hóa – Nghệ thuật, Trường Cao đẳng Lào Cai, học sinh phải nắm được kiến thức tổng hợp liên quan đến âm nhạc qua các môn học khác nhau: từ lý thuyết âm nhạc cơ bản, ký xướng âm, hòa thanh, phân tích tác phẩm, hợp xướng... và một trong số các môn thực hành, môn đàn Organ là môn quan trọng nhất, có thời lượng được học nhiều nhất trong tất cả các môn.

Lào Cai là một tỉnh vùng cao biên giới thuộc vùng trung du và miền núi phía Bắc của Việt Nam. Với 25 dân tộc cùng sinh sống, Lào Cai trở thành mảnh đất phong phú về bản sắc văn hóa, về truyền thống lịch sử, di sản văn hóa. Đây chính là nguồn cảm hứng sáng tác cho các nhạc sĩ viết nhiều bài hát về Lào Cai.

Trong thời gian qua, Khoa Văn hóa – Nghệ thuật đã đào tạo nhiều nhạc công phục vụ cho tỉnh Lào Cai. Tuy nhiên, nhiều học sinh ra trường chưa thực hiện được hoặc chưa đậm hát đáp ứng yêu cầu của xã hội. Đối với chuyên ngành Organ, học sinh được học 04 học phần soạn đệm là: đệm hát ca khúc thiếu nhi, ca khúc có âm hưởng dân ca, ca khúc dân gian đương đại và ca khúc mới.

Nguyên nhân dẫn tới hạn chế trên xuất phát từ nhiều yếu tố. Trong đó không thể không nhắc tới nhân tố người GV trong quá trình giảng dạy nội dung đệm đàn Organ.

Trong thực tế công tác, học sinh đã tốt nghiệp ra trường chưa đệm hát thành thạo đặc biệt là khi đệm hát các ca khúc viết về Lào Cai.

Xuất phát từ những nguyên nhân chủ quan và khách quan nêu trên, trong luận văn này chúng tôi đưa ra một số biện pháp nhằm hướng dẫn soạn đệm cho ca khúc viết về Lào Cai. Trong đó, chúng tôi nhấn mạnh việc chọn âm sắc sao cho phù hợp với các nhạc cụ dân tộc đặc trưng của các dân tộc thiểu số trên địa bàn Lào Cai; sử dụng hợp âm, chồng âm sao cho phù hợp với các bài ở điệu thức 5 âm, có âm hưởng dân ca; chọn tiết điệu (style) sao cho phù hợp với tiết tấu của bài và cách làm style sample; đặc biệt luận văn đi sâu vào phương pháp soạn phần dạo cho các bài có âm hưởng dân ca của một số dân tộc sinh sống ở Lào Cai.

Những vấn đề chúng tôi nêu ra trên đây chắc chắn sẽ còn nhiều thiếu sót rất mong được các thầy cô giáo và bạn bè đồng nghiệp đóng góp ý kiến từ đó nhằm nâng cao khả năng soạn đệm cho ca khúc nói chung và soạn đệm cho ca khúc về Lào Cai nói riêng đạt được kết quả tối ưu nhất.